

Дијалекти српскога језика: истраживања, настава, књижевност 1

Зборник радова с међународног скупа
одржаног 11. и 12. априла 2014. године у Лесковцу

Уређивачки одбор:

др Радмила Жугић, научни саветник ■ *др Јордана Марковић*, редовни професор ■ *др Веселинка Лаброска*, редовни професор (Македонија) ■ *др Димитри Бело*, редовни професор (Албанија) ■ *др Миодраг Јовановић*, редовни професор (Црна Гора) ■ *др Михај Радан*, редовни професор (Румунија) ■ *др Надежда Јовић*, ванредни професор ■ *др Најда Иванова*, редовни професор (Бугарска) ■ *др Стана Смиљковић*, редовни професор ■ *др Сунчица Денић*, редовни професор ■ *др Тања Петровић*, ванредни професор (Словенија) ■ *Драган Радовић*, технички секретар Скупа

Уредник:
Радмила В. Жугић

Лесковачки културни центар ■
Педагошки факултет у Врању, Универзитет у Нишу

Лесковац – Врање
2016

Издавачи:
Лесковачки културни центар ■
Педагошки факултет у Врању, Универзитет у Нишу

За издаваче:
Сања Цонић
Сунчица Денић

Рецензенти:
Драга Бојовић ■ Михај Радан ■ Стана Смилковић ■
Сунчица Денић ■ Тања Петровић

Штампа:
Свен, Ниш
Тираж: 300

Публикација (ZbDSJ1.pdf) је доступна на следећим сајтовима:
<http://www.lkc.org.rs/index.php/izdavacki-program/zbornik>
<http://www.pfvr.ni.ac.rs/publikacije.php?oblast=249>

Текст је припремљен уз помоћ система за коришћење карактера ЗРЦола (ZRCola) (<http://ZRCola.zrc-sazu.si>), који је у Научноистраживачком центру САЗУ у Љубљани (<http://www.zrc-sazu.si>) развио Петер Вајс.

Садржај

- 9** *Недељко Богдановић*
Поздравна реч на отварању Скупа, Лесковац, 11. април 2014
- 13** *Радмила В. Жугић*
Уводна реч
- I**
- 19** *Радмила В. Жугић*
Брок као истраживач говора „најјужније Србије“
- II**
- 29** *Јордана С. Марковић*
Језик у делима Боре Станковића
- 39** *Даница Т. Андрејевић – Ана М. Андрејевић*
Поетска функција дијалекта у поезији Ратка Поповића
- 49** *Најда И. Иванова*
Путовање по Србији кроз поглед словеначког писца Антона Ашкерца (1856–1912): лингвистички аспекти имаголошке интерпретације
- 59** *Јелица Р. Стојановић*
Употреба инфинитива (и конкурентног средства *да* + презент) у Његошеву језику
- 77** *Драгомир Ј. Костић*
Књижевност старе или јужне Србије – особеност дијалекатског
- 91** *Димитар Б. Пандев*
Македонскиот дијалектен/народен јазик во македонската литература (во 19. и во првата половина на 20. век)
- 99** *Валентина Ц. Бондџолова*
Диалектите и диалектизмите в езика на съвременните меди
- 107** *Радмила В. Жугић*
Дијалекатски творбени елементи у песничком језику Власте Ценића

- 115** *Марина Ј. Шафер*
Анализа млађег икавског дијалекта у роману *Snaš Kata na mrginju*
Габријеле Диклић
- 125** *Драган В. Лилић*
Дијалекатска фразеологија у делу *Мана Лужничћи* Драгослава
Манића Форског
- 135** *Голуб М. Јашовић*
Анатомска лексика у збирци стихова *Купен петл* Драгана Радовића
- 145** *Марина М. Николић – Сања С. Алексић*
Дијалекат као језик романа *Лина тврђа од камена*
- 159** *Ана М. Јањушевић Оливери – Драгана И. Радовановић*
Функционалност дијалектизама у драми *Пелиново* Жарка
Команина
- 171** *Тања Ж. Антић – Гордана С. Драгин*
Село гори и тако кроз социолингвистички и културолошки окулар
- 181** *Сунчица М. Денић*
Народно песништво у *Речнику говора југа Србије* Момчила
Златановића
- 189** *Стана Љ. Смиљковић*
Дијалекатско језичко наслеђе у народној песми јужне Србије
- 197** *Данијела М. Поповић*
Елементи усмених тужбалица и погребних обредних манифестација
у партизанским песмама
- 211** *Драгана С. Новаков*
Неке дијалекатске црте у тешањској *Епистолији* из XIX века
- 217** *Душан М. Благојевић*
Књижевноуметничке вредности комада *Наша работа* Сретена
Динића
- 221** *Радивоје М. Жугић*
Дијалекти у новинарству
- 229** *Милена М. Станковић*
Симболика родног звука у делу Радосава Стојановића
- III**
- 241** *Михај Н. Радан*
Последице вишевековног развоја периферних српских говора
на мултиетничком простору румунског Баната

- 257** *Предраг Р. Степановић*
Кратак преглед српских говора у Мађарској (Ранија испитивања српских дијалеката у Мађарској)
- 269** *Миљана-Радмила Ускату*
Допринос румунских и страних слависта истраживању српских банатских говора
- 275** *Владан З. Јовановић*
О актуелним променама у језичкој структури српског говора у Батањи (Мађарска) и очувању српског језика уопште из угла социолингвистике
- 285** *Миодраг В. Јовановић*
Говори дурмиторског краја у односу на норму савременог српског језика
- 303** *Гордана С. Драгин*
Иновације на прозодијском плану у српском језику
- 313** *Веселинка Т. Лаброска*
За некои морфосинтаксички промени во вратничко-полошките говори
- 319** *Милица ЈБ. Стојановић*
Полипрефигирани глаголи у говору тимочког краја
- 331** *Зоран М. Симић*
Конкурентност беспредлошког датива и генитива с предлогом *код* као формализаторā просторне адлативности у романијским говорима Старог Влаха
- 343** *Стефан Ж. Милосављевић*
Прилошка значења предлошко-падежних конструкција са предлогом *од* у говору младих у Лебану
- 355** *Саша А. Савић*
Енглески језик у свакодневној комуникацији младих у Власотинцу
- IV**
- 369** *Марина С. Јањић*
Афективне стратегије у настави акцената на подручју призренско-тимочког дијалекта
- 381** *Татјана Г. Трајковић*
Дијалекатско окружење и настава српског језика као нематерњег код Албанаца
- 393** *Бојана С. Милосављевић*
Однос стандардних и дијалекатских облика неких речи са гласом *х* у говору студената Учитељског факултета у Београду

- 403** *Јелена Д. Михајловић*
Усвајање нових знања из граматике учењем на погрешкама
- 415** *Биљана Р. Мичић*
Приче о речима (*Бучумике* Недељка Богдановића – могућност примене у настави лексикологије у трећем разреду средње школе)
- V**
- 423** *Надежда Д. Јовић*
О неким народним медицинским терминима у говорима југоисточне Србије
- 437** *Драга И. Бојовић*
Тумачења и перспективе семантизације фразеолошких јединица у дијалекатском рјечнику (са посебним освртом на сазнања у русистици)
- 447** *Наташа М. Миланов*
О семантичким дијалектизмима на примеру фитонима
- 457** *Данијела С. Станић*
Називи за боје у неким призренско-тимочким говорима
- 465** *Dhimitri L. Bello – Merima H. Krijezi*
Славизми у албанском језику и њихов актуелни статус
- 473** *Јадранка Ж. Милошевић*
Клетве и благослови у долини Млаве са лингвистичког и етнолошког становишта
- VI**
- 483** *Жарко С. Бошњаковић*
Како би још могао изгледати дијалекатски текст
- 499** *Бранкица Ђ. Марковић*
Научни и културни значај дијалекатских текстова (Прилог грађи о пинтерском занату: село Буковац у Срему)
- 511** *Тања З. Милосављевић*
Рад Ане Плотњикове на етнолингвистичкој географији Јужних Словена
- 519** *Марија Р. Илић*
Вернакуларна аутентичност у српској дијалектологији: критичко преиспитивање
- 531** *Тања Ж. Петровић*
Дијалекат као перформанс

Конкурентност беспредлошког датива и генитива с предлогом код као формализаторā просторне адлативности у романијским говорима Старог Влаха

Зоран М. Симић*

У раду ће на основу богате дијалекатске грађе из романијских говора Старог Влаха бити изнесени резултати истраживања заступљености беспредлошког датива и генитива с предлогом КОД као конкурентних форми којима се означава посесор имплицитног адлативног просторног локализатора–циља. Анализом већег броја регистрованих потврда ових двеју падежних форми, њихових лексикализатора и типова управних глагола, тежи се приближити суштинском карактеру сваке форме и тако претпоставити постојећи однос међу њима.

Кључне речи: дијалектологија српског језика, синтакса и семантика падежа, беспредлошки датив, генитив с предлогом КОД, конкурентност форми, просторност, адлативност, херцеговачко-крајишки дијалекат, романијски говори Старог Влаха

1 Стари Влах представља географску и етничку целину која се у Србији простира од Таре до Голије, а на територији Босне досеже до Романије и Голе Јахорине (Цвијић 1922: 42). Планина Романија са својим огранцима тако постаје „граница између Средње Босне и Старог Влаха, граница не само географска него и етничка“ (Филиповић 1950: 189), а чини југозападну границу нашег испитиваног подручја – романијског платоа. Западна граница овог терена јесте река Каљина, а северна и североисточна граница је планина Јавор. На истоку ван испитиваног подручја остаје борички крај и област питоме рачитничке долине, тзв. Тетиме, док је јужна линија паралелна с реком Прачом која се налази јужније у односу на наше истраживане пунктове који вежу за крајње јужне обронке Романије¹¹.

Рад је настао у оквиру пројекта *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора*, бр. 178020 који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

* zosim04@yahoo.com; Институт за српски језик САНУ, Београд, Србија

¹¹ Скраћенице за испитиване пунктове дају се овде азбучним редом према називу села или засека: Бабине Горње (БГ), Бабић Кула (БК), Бандин Оцак (БО), Бијела Вода (БВ), Бјелосављевићи (Бј), Божине (Бж), Боровине (Б), Брејаковићи (Бр), Будаци (Бд), Буђ (Бђ), Буковик (Бк), Видрићи (В), Врачка (Вб), Вранеша (Вр), Врпци (Вп), Вукосављевићи (Вк), Газиводе (Гз), Гај (Г), Грбићи (Гб), Добродоли (Дд), Долови (Д), Доње Бабине (ДБ), Ђедовци (Ђ), Жљебови (Жљ), Жунови (Ж), Јабуча (Јб), Јапага (Јп), Јасик (Ј), Јеловци (Јл), Кадића Брдо (КБ), Калиманићи (Кл), Каљина (Кљ), Караула (К), Краљево Поље (КП), Крижевац (Кж), Крњије (Књ), Крушевци (Кш), Кусаче (Кс), Мало Поље (МП), Маравићи (Мр), Маргетићи (Мг), Медојевићи (Мд), Миошићи (Мш), Мркаљи (Мк), Не(х)орићи (Н), Нерићи (Нр), Озерковићи

Говори романијског платоа као северозападног дела босанског Старог Влаха у целини се налазе у појасу источне Босне коју, унутар прелазног поддијалекта, сече извесна скупина изоглоса које су одлика ијекавског југоистока. Постојеће изоглосе Павле Ивић разврстава у југоисточну и северозападну скупину изоглоса, како би се омогућио лакши опис диференцијација у успостављеном прелазном поддијалекту херцеговачко-крајишког дијалекта, напомињући да се изоглосе у детаљима не поклапају, тако да не чине чврсте снопове, већ елементе постепеног прелаза, а степен прелазног карактера утврђен је на основу фонетских и морфолошких карактеристика (Ивић 1998: 120–123). Истраживања у овом прелазном појасу потребно је проширити и на синтаксички ниво. Коначни циљ био би утврђивање оних синтаксичких црта особених југоисточним и оних особених северозападним говорима херцеговачко-крајишког дијалекта.

Међутим, да би овај задатак био успешно остварен, недостају подаци о одређеним синтаксичким феноменима у ова два поддијалекта херцеговачко-крајишког дијалекта и то не само њихова регистрација већ свеобухватније посматрање конкретне синтаксичке појаве. Један од таквих начина испитивања синтаксичких феномена у нашим дијалектима био би равноправан приступ конкурентним јединицама као синтаксичким формализаторима одређене семантичке категорије, без обзира на њихов дијалекатски или стандардни карактер¹²¹. Стога је за ову прилику из опсежнијег испитивања синтаксе падежа у романијским говорима Старог Влаха (= говорима романијског платоа) издвојен и с посебном пажњом посматран један случај конкурентног односа двеју падежних форми.

Разматрају се падежни формализатори са значењем опште просторне адлативности која подразумева приближавање с представом о досезању завршне тачке – циља кретања. Под заједничким семантичким условом, а то је да се у својству локализатора спацијалне падежне конструкције налази појам који означава људско биће, у говорима романијског платоа могу се наћи две падежне форме – беспредлошки датив и генитив с предлогом *КОД*.

Општеадлативни карактер једне падежне конструкције подразумева да семантички потенцијал таквих формализатора не прецизира да ли је циљ кретања унутрашњост или површина локализатора, па чак не даје ни податак о томе да ли се уопште доспева у границе локализатора, али је довољно то што даје податак о доспевању у сферу локализатора¹³¹.

(Оз), Павичићи (Пв), Плање (Пл), Побраци (Пб), Подгајине (Пг), Поткрајева (Пкр), Понор (Пн), Поткозловача (Пк), Прељубовићи (Пљ), Примчићи (Пр), Ранчићи (Рн), Решетница (Рш), Рудине (Рд), Русановићи (Рс), Сајце (С), Селишта (Сл), Смртићи (См), Соколац (Ск), Трешњевац (Тш), Таварине (Т), Читлуци (Ч), Цимрије (Ц), Шенковићи (Ш).

¹²¹ Како Павле Ивић примећује, дијалектолози ревносније бележе изразите дијалектизме него облике уобичајене у стандарду (уп. Ивић 1998: 120), „изостављајући [тако] оно што није ни у којем погледу карактеристично“ (Ивић – Бошњаковић – Драгин 1997: 331).

¹³¹ Оваква квалификација прати семантички опис предлога *ДО* у семантичком пољу адлативности у: Антонић 2007: 35–36, који свакако може бити примењен и на ад-

Заступљеност беспредлошког датива и генитива с предлогом *КОД* као конкурентних форми¹⁴⁾ којима се, заправо, означава посесор имплицитног адлативног просторног локализатора–циља, сагледава се поређењем њиховог међусобног односа када су конкретизоване истим лексичким средствима и остварене у синтагмама с глаголима кретања истог лексичко-семантичког типа. Простор који окружује неку особу и који је њеним присуством на неки начин под њеном контролом, у њеној је сфери, условно постаје „власништвом“ те особе, па отуд и појам *посесора* имплицитног адлативног просторног локализатора–циља.

2 Грађа је, најпре, класификована према појму који се налази у улози локализатора са значењем људског бића. Такав појам најчешће је исказан личним заменицама (I), а потом и именицама (II) – (A) властитим именима и различитим родбинским појмовима, с једне стране, и (B) именицама са значењем лица одређена занимања, с друге стране.

Међу управним глаголима кретања у први план избијају они глаголи који предодређују еквивалентан семантички тип падежног колоката који детерминише завршну тачку кретања – циљ у чији простор доспева објекат локализације. Стога се прво излажу примери адлативног беспредлошког датива и адлативног генитива с предлогом *КОД* забележени (1) у синтагмама с глаголима кретања с општеадлативним префиксом *до-* (чешће) и глаголима кретања с инхерентном адлативном лексичком семантиком (ређе). У другој групи илустровани су примери конкурентних формализатора адлативности (2) у синтагмама с управним транслокално немаркираним и аблативно маркираним глаголима кретања.

Самим површним увидом у ексцерпирану грађу може се приметити да је беспредлошки датив доминантан формализатор општеадлативног значења ове врсте. Стога ће у свакој групи примера прво бити илустровани забележени примери адлативног беспредлошког датива¹⁵⁾, а потом примери адлативног

лативни генитив с предлогом *КОД* у моделу истог типа, па тако и на адлативни беспредлошки датив.

¹⁴⁾ Како Стевановић запажа, предлог *КОД* с појмом у генитиву у сваком од значења које има употребљава се „напредо с по неком другом предлошко-падежном везом“ (Стевановић 1988: 222). Будући да се у говорима романијског платоа може констатовати потпуно одсуство дативне форме с предлогом *K(A)*, овде имамо конкурентски однос једне генитивне предлошке форме с беспредлошком формом датива.

¹⁵⁾ Употреба адлативног слободног датива исказаног и појмом у значењу лица констатована је у говору Змијања (уп. Петровић 1972: 160), говору Срба добојског краја (Танасић 2004: 352), говору Роваца (уп. Пижурица 1967: 154–155), говору северозападне Боке (уп. Павловић 2000: 48), говору Потарја (уп. Бојовић 2008: 327), као и у говору староседелаца босанске Посавине, у коме се среће и датив с предлогом *K(A)* за чију је употребу констатовано да је „уздрмана“, али је са значењем директивности форма датива с предлогом *K(A)* уобичајена (уп. Баотић 1971: 121; 123). И у чумићком говору служба датива везаног за присуство предлога *K(A)* ограничена је строго на правац кретања, за разлику од слободне употребе датива којом се постиже и одређивање циља кретања (уп. Грковић 1968: 146). Иначе, дијалектолошка литература далеко ревносније бележи присуство, односно одсуство форми датива с

генитива с предлогом *КОД*⁶¹.

Групе примера

I.1 Беспредлошке дативне конструкције са значењем посесора имплицитног адлативног просторног локализатора—циља убедљиво су најзаступљеније у испитиваном говору лексикализоване личној заменицом, а у синтагмама с глаголом *доћи* / *долазити* или, сасвим ретко, с глаголима *вратити се* и *свратити*. Сасвим спорадично регистрована је конкурентна генитивна форма с предлогом *КОД*. Уп.

беспредлошки датив

син *ми* дође више пута, она дозари (Ц); дође *ми* они хеверии, Велко они Рајков (Бђ); дође *ми* син и сна, а дође *ми* још зет и пћер и-Сарајева (Јб); била *ми* и сестра дошла (Мк); и син *ми* је син један дошо (Вр); дође *ми* онај старији син (Тш); дође *ми* син горе старији (Јл); отац *ми* дођи некад, занђи са мном (Гб); дошла *ми* сестра да положи вечеру двцама (Бк); и сад дошо *ми*, дба ми рђака (Кљ); јој, ка-ш *ми* дођи (Јп); гости ће *ми* дођи (Јб); рекла *ми* дођи у четвртак (Јл); и ондар отац *ми* је дошо (Жљ); дођу *ми* сваке године на пиво (Јл); па дошли *ми* у првине мои (Мк); да *ми* дође на софру (Бд); да-л би јко дошо *ми* за славу (Јб); моја Митро, што не би дошла мени (Ск); ајде ти дечко командирџи кажи нек итно дође мени (Бј); што мени не дођете (Нр); и кад је мени дошо наш Радивоје... (Ск); неш да рекнеш да дођемо теби (Нр); отац *му* је дошо (К); дође *му* сна (Јб); како *му* син дошо тџ (БВ); Бива нећу ја кукати, него днџ ће кукати што му дођем у кућу (Ск) [$\rightarrow$ онај што дођем у његову кућу];¹⁷¹ дошо *јој* тај свекар (Вк); и дође

предлозима захваљујући чему је било могуће извести закључак да је стање у дијалектима давно показало да има индикација да је код датива у повлачењу предлошка форма (уп. Ивић М. 1958: 223).

⁶¹ Падежна конструкција *КОД* + генитив именице са значењем лица или личне заменице уз глаголе кретања у савременом српском језику преузела је адлативно значење беспредлошког датива (и датива с предлогом *КА*) и сматра се особеношћу источне варијанте (уп. Антонић 2004: 89; 2005: 153, 191; 2007: 37; Мразовић/Вукадиновић 1990: 352). Поред тога што је употреба предлога *КОД* у значењу циља кретања доста обична код наших писаца, представља и „заједничку особину многих народних говора на територији штокавског дијалекта“ (уп. Милановић 1958–59: 238, 239) Она је, рецимо, у потпуности захватила банатске говоре шумадијско-војвођанског дијалекта (уп. Ивић П./Бошњакковић/Драгин 1997: 308). М. Грковић за чумићки говор констатује да конструкција *КОД* + генитив све више потискује непродуктивни датив циља или смера уз глаголе *ићи*, *поћи* и сл. (уп. Грковић 1968: 145), а у говору Параћинског Поморавља, како наводи С. Милорадовић, конструкција *КОД* + генитив / општи падеж „испољила је радикалност у потискавању циљног датива“ пошто га је у потпуности заменила (Милорадовић 2003: 95).

¹⁷¹ Семантичку компоненту посесивности често носи енклитички облик личне заменице. Када је експлицитан неки спацијални детерминатор, посесивно значење је јаче изражено, и тада енклитички заменички датив може бити трансформисан присвојном заменицом као у наведеном примеру. У таквим случајевима енклитички облик личне заменице тумачи се као формализатор посесивности (уп. и Антонић 2004: 86; 2005: 189). Исти трансформациони тест, међутим, може бити примењен не само на примере у којима се ради о енклитичком облику личне заменице, већ и о дативу односне заменице у везничкој функцији, уп. Е, Бџга ми, нећу, већ ће кукати днџ *коме* дођем у кућу (Ск) [$\rightarrow$ онај у чију кућу дођем], па и о заменичком

јој с̄ин̄ о̄вде (Гш); д̄о̄ћ̄е̄ *нам* пр̄е̄ко̄ л̄ета, док н̄ије̄ п̄о̄чео̄ р̄адити (Јл); д̄о̄ћ̄ӯ *нам* ћ̄е̄ца (БГ); пр̄е̄тпрошл̄е̄ г̄один̄е̄ н̄исмо̄ сл̄авили, н̄ико̄ *нам* н̄ије̄ м̄о̄г̄о̄ до̄ћи (Јл); в̄адӣ др̄уг̄ӣ п̄асош̄ да д̄о̄ћ̄еш̄ *в̄амо̄ н̄ама* (ДБ); – д̄олаз̄^ала *ми* о̄в̄а̄ к̄о̄мпанӣца̄ в̄о̄зд̄о̄ (Мш); а д̄олазӣо̄ *ми* је̄ пр̄ошл̄ог̄ л̄ета (БГ); Р̄аде̄ *м̄ен̄*^а д̄олазӣ св̄акӣ д̄ан̄ (Јб); о̄н̄ је̄ *м̄ени* д̄олазӣо̄ ч̄еш̄ће̄ п̄ӯта̄ (Кл); с̄ад̄ *м̄ени* *вој* д̄олаз̄е̄ с̄ к̄о̄лима̄ (Бд); ја̄ *теби* д̄олаз̄им̄ с̄ ј̄ед̄н̄ом̄ н̄о̄г̄ом̄, а т̄ӣ *м̄ени* н̄е̄ћеш̄ с̄ӯ д̄вије̄ (Мк); а М̄илош̄ *му* д̄олазӣо̄ п̄о̄к̄ој̄нӣ с̄ ј̄ед̄н̄ом̄ н̄о̄г̄ом̄ *туди* (Мк); а с̄ин̄ *му* је̄ д̄олазӣо̄ д̄о̄стӣ п̄ӯта̄ ӯ по̄с̄етӯ (Бђ); али с̄ин̄ *му* и с̄ад̄ д̄олазӣ (Вк); с̄ин̄ *јој* д̄олазӣ *на* *Сок̄олац̄* (Бђ); п̄о̄к̄ој̄нӣ *ћед* *вој* д̄олазио̄ *нама* (ДБ); и т̄ако̄ о̄нӣ *нама* д̄олазилӣ й̄ст̄о̄ и д̄арове̄ д̄о̄нијелӣ (Ск); о̄нӣ *м̄ен̄*^а д̄олазилӣ, ја̄ *њима* (Јб); д̄вије̄ ц̄уре̄ д̄олазиле̄ *нама* ӯ *бар̄аке* (Гз); – св̄ако̄ *св̄акоме* д̄олазӣо̄ (БГ); ајде̄ се̄ т̄ӣ в̄ратӣ *м̄ени* па каж̄е̄ ајде̄ к̄ӯћи (Бј); *нама* се̄ в̄ратӣла̄ за в̄ријеме̄ р̄ага (ДБ);¹⁸¹ – с̄а-ће̄ н̄ӣг̄ *Ка́та* г̄оре̄ св̄ратӣтӣ *с̄еби* (Бђ);

код + генитив

с̄ӯтрӣ д̄ан̄, д̄о̄лӣ *к̄од̄ њега̄* д̄о̄шлӣ, п̄еклӣ ја̄ње̄ (Јб); д̄о̄ћ̄ем̄ ја̄ *к̄од̄ њега̄* (Кл); ӯвече̄ сам̄ д̄о̄ш̄о̄ *к̄од̄ њега̄* ӯ *ста̄н̄* (Јб) [→ увече̄ сам̄ дошао у његов стан]; – д̄олазӣ ч̄есто̄ *о̄вдӣ* *к̄од̄ м̄ен̄*^а (Кс); ја̄ д̄олаз̄^ала̄ *к̄од̄ ње̄* (Ц).

Апроксимативно, однос између форме датива и генитива с предлогом *КОД* јесте 10:1. Запажамо, такође, да је у великом броју примера у улози објекта локализације сродствени термин чији однос према локализатору, поготово исказаним енклитичким обликом личне заменице, доводи до могућности интерференције са посесивним значењем.

1.2. У осталим забележеним примерима заменички адлативни локализатори формализовани дативом без предлога и генитивом блокираним предлогом *КОД* јесу конститутивни чланови синтагми с глаголима који означавају самостално кретања агенса, а спорадично и симултано кретање и агенса и пацијенса или кретање само објекта-пацијенса именоване радње (уп. Павловић 2006: 20) али без додатног потенцирања усмерености или су комбиновани с глаголима инхерентног аблативног семантичког садржаја, најчешће подржаног општеаблативним префиксом *од-*. Напоредну употребу ових двеју падежних форми у овом случају илуструју следећи примери:

беспредлошки датив

питајӯ св̄е̄ к̄о̄га̄ й̄ма̄ш̄, *к̄о̄м̄е̄* й̄д̄еш̄ (Ск); А̄ о̄на̄ в̄ес̄ел̄ница̄ п̄јес̄е̄ п̄о̄шла̄ *в̄ам̄ н̄ама* (Бј); ј̄ед̄ан̄ *др̄уг̄о̄ме* й̄шлӣ, п̄о̄се̄јалӣ се̄ (МП); – Ӯ ӯтор̄нӣк̄ ће̄ до̄ћӣ ч̄о̄дек̄ по̄ д̄во̄г̄ ч̄ӯлав̄ог̄ ј̄арца, да̄ г̄о̄нӣ *с̄еби* (В); к̄ако̄ на̄ђе̄ Л̄аза̄ да̄ те̄ п̄о̄п̄аљ̄е̄ *в̄ам̄ м̄ени* (БГ); – ӣ о̄д̄е̄ о̄на̄ *њ̄ему* (Кљ); нӣј̄есам̄ *мӯ* о̄тиш̄о̄, ја̄ м̄исл̄им̄, д̄ва̄јез̄ г̄о̄дӣна̄ (Кл);

генитиву с предлогом *КОД*, уп. ӯвече̄ сам̄ д̄о̄ш̄о̄ *к̄од̄ њега̄* ӯ *ста̄н̄* (Јб) [→ увече̄ сам̄ дошао у његов стан].

¹⁸¹ Уп. запажање за стандардни српски језик: „Уобичајен је данас слободан датив уз глагол *вратити се* са значењем ‘бити поново негде / с неким’, који се може подвести под адлативно значење али са извесном емоционалном нијансом, нпр. После толико година вратио се *родном граду*. Вратио се *породици*.“ (размак 3. С.) (Антонић 2004: 89; 2005: 191).

код + генитив

Њ менѐ буразер *код њѐ* њшѐ (Пк); прѐко брда ђвога Жѐпа пјѐшицѐ њшли *код њѡг* (Б); *код њѡг* ја њшѐ на славу (БГ); њшѐ је *тамо код менѐ* (Кљ); – ђде у Сарајево *код њѐга* (Мг); – и тако је побјегла *код нас* (ДБ).

Са оваквим типом управних глагола далеко је мање заступљен заменички адлативни датив него у претходном случају, а ни превага над конкурентном генитивном формом није јако изражена.

II.A.1 И када је појам са значењем лица исказан именицама, најчешће властитим именима и различитим родбинским појмовима, колокат уз адлативни глагол кретања двоструко чешће је беспредлошки датив него генитив с предлогом *КОД* са општеадлативним значењем, али ни приближно није присутан у обиму у којем је регистрован заменички беспредлошки датив.¹⁹¹ Овај лексички тип адлативних локализатора илуструју следећи примери:

беспредлошки датив

Она дѐшла *мајчини* (Ск); И ђна дѐшла *своме брату* (Ск); дѐђемо *једноме чојѐку*, дѐдо јѐдан и жѐна му (Кљ); пѐкѐјни Мишо дѐлазио *пријатељу Богдану* (ДБ); ђни дѐшли *мом ђѐду* (Бђ); пѐ мјесѐц дана нисам мѐгѐ *ђци* дѐћи ис Пијѐска, нарѐчито зѡми (Кл); дѐћу *Мѡлки*, па ћу Мѡлку зајмити, па ћу с Мѡлком (ДБ); дѐшли с цурѐом о Николње на пѡво доље *Загајцима* (Гз); дѐћу ѡвече *Дѐлѡћима* на пѡво (Н); – кад напустѡ пѐсѐ, долѐти у *Касиндо томѐ ђцу* (Бђ); ја сам долѐтио *Петри*, Томѐ Крстајића *жѐни* (ДБ); долѐтијо *тамо Нѐшковићу* (Рд); – ми се вратѡмо *тамо њѐким Караѡћима тамокана* (Ск); и свратѡмо се *мојој мајци* и тако нѐћимо јѐпѐ код моје мајке (Ск); свраћѐ се ѐн *мом Мѡловану* (Г); јѐдном се ја свратѡла онѡј, у *Црвени крст*, *онѡј Слоби Нѡнкуши* (Ск); – у *Сокѐлац* ме *ономѐ сѡну* вратѡше (Ц);

код + генитив

дѐшли су *код мѡг стрица* (Вб); и ђн дѐђѐ *код пунца* (КБ); а ми ћемо Дѡњи сваке ђѐдинѐ, кад бѡдемо корѡстили тај ђдмор, *ѐвди* дѐћи *којдј-сѐстрѐ* да корѡстимо (Јб); кад смо дѐшли *тамо код пријатеља...* (Ск); и ја дѐђем, *код њѐговѐ сѐстрѐ*, дѐселѡмо *тамо* (Ск); јѐдном ја дѐшѐ *гѐр код Рѡстивоја* (Кл); – сврати се *код Мѡленѐ* (Бђ); да свратѡм *код Нѐша* (Јп).

II.A.2 У више од две трећине примера именички адлативни беспредлошки датив среће се у синтагмама с транслокално неутралним и аблативно обојеним експлицираним или имплицираним глаголима кретања, док нешто мање од једне трећине примера отпада на конкурентни именички адлативни генитив с предлогом *КОД*. Уп.

беспредлошки датив

мој ђтац њшѐ *тамо њѐговѐм ђцу* (Рд); њшѐ на каву *њѐговѡј жѐни* (Г); кат сам њшѐ *сѐстри* ѡ посѐту пѐдѐсет прѐве (Г); а ђн рађи и ѡдѐ *мајци тамо* (Бђ); да ѡдем у Србију *тамо сѡну*, кѡ[д]-ћу (Кс); ѡ сватове њшѐ *тамо рођајцима* (Јб); мајка ће у

¹⁹¹ Палић износи, као општепознату, чињеницу да су личне заменице, а потом и властита имена људи, најчешће од свих дативних облика (Палић 2010: 33, напомена 26).

четвртак *своме Радомиру* ићи (Ск); Кад смо ишли да идемо у пријатеље *мојој снји Стјани* (Ск); Љубица јена и она *свои сину* иде и ја *свој чдеку* (Ск); Јеси ли ишп *пунцу* (В); ишли *старијем сину* (Ск); ишли у Београд *некој рдбини његовој* (Жљ); већ идеш *доље Турцима* (Кс); Панто је, каже, ишп *четницима* (Кљ); – ми ти оталē кренемо *Мишу, његовом брату* (Бћ); – неки вој казан нџсили *Поњарцу* (БК); гџни вашку *овој вџци* (Кљ); петнестог у мјесцу смо га прџспратили у Јеловце *Нешковићу* (Пљ); – оџеш [ићи] *доље Милки* да вџдиш Бранимира (ДБ); ја *горам* [одем] *Милу*, Миле џтвори (Г); – већ да си ошп *мом зџту* (Сл); још ма̀ло џдок у Чапоре *своме хџду* (Мк); џдем *јџдном чџвеку* (Г); џни џдошџ *горе тџтки* (Гз); тако смо иџто *Милки мојој* џтшли; џћу у Сокоџлац да џдем та̀мо *Рајки* (Жљ); џде џн *хџверу Милји*, – одлџе *јој* брџт (Јб); ја сам изџ куџе и *ономџ амџци* одлџела у њиову *кџћу* (Гз);

код + генитив

џна џће да иде у *Сџцице ко[д]-теткџ* (Бћ); јџсам ишп ма̀ло у *Њемачкџ ко[д]-шџери* и *зџта* (Сл); и ишла у *Кусаче ко[д]-теткџ*, нџћи (Бћ); идте *код Нџџџ кџп*те ракију (КБ); иде ли ика̀ко *доље код Мира* (ДБ); Ишла сам *код брата Љуба* (В); Ишп је *ко[д]-старица* да кџпи (В); а ишла у менџ Дџра и ма̀јка ми, ишла *код јџдног рџбака* ми (Кљ); – џн стџо *код Миллоша* ма̀ло (Јп); џћу *ко[д]-сџстрџ* (Гб); – џтићу *код ове Дџсџ*[...] узџћу у зџјам (Сл); нџџе ћу, вџла, џтићи *код Милкџ*, па ћу зџјмити Милку (ДБ); и ми џдемо *код неџког Раџивоја Билџића*, и стџновали (Ск); џдем *ко[д]-свога џџака* (Ск).

П.Б Издвојено илуструјемо примере употребе ових двеју општеадлативних падежних форми лексикализованих именицама са значењем лица одређена занимања. У овом случају падежна конструкција је, како запажа Ивана Антонић, интенционално обележена, будући да имплицира интенционалну клаузу којом се изражава сврха доласка извесном стручном лицу¹⁰¹. У овој подгрупи примера са специфичним типом именичких лексикализатора нису изражени адлативни глаголи као управни падежној форми, те стога нису ни посебно издвајани такви примери. Најзаступљенији лексикализатори су именице типа *лекар*, а у таквом контексту често се срећу глаголи кретања који подразумевају кретање и објекатског колоката (нпр. *носити, водити, одвући*).

Регистрована грађа упућује на двоструко већу заступљеност адлативног датива него адлативног генитива. Овај семантички подтип илуструјемо примерима:

беспредлошки датив

тај нит је ишп *џци* ни *врачџрима* (Пв); да је ишп *накџм гатџрунеџкад* (Бк); нит се ишп *љџкарима* (Бј); иди *дџкторима*, сџмо *дџкторима*, а мџни циљ да ја спџсџм

¹⁰¹ Овакво запажање И. Антонић износи за генитивну конструкцију с предлогом *ДО*, важеће и за конструкције беспредлошког датива и конструкције *КОД* + генитив именица с наведеним значењем. И уопште за циљ у спацијалном смислу, изражен генитивом с предлогом *ДО* именице са значењем лица, ауторка уочава да може бити „транспонован као циљ у интенционалном смислу (= теличност), па је у том случају предлошка структура с генитивом експонент интенционалне (намерне) клаузе, тачније заступа објекат у слободном акузативу одговарајуће предикације интенционалне клаузе, те се ради о секундарној реченичној структури једнопредикатској изведеној из базичне двопредикатске структуре“ (Антонић 2007: 37).

своју ћџцу (Ск); а ђво данас вџдџш младеж, сџмо дџктору и дџктору (Пљ); – и дџдџ ти у понџдџ љак дџктору (Јп); дијџте дџшло зубџру (Жљ); мџја мџјка дџсеторо џџџ рџдила – нџкад дџтишла љџкару (ДБ); – дијџте тџ вџди дџктору (Мр); џјмо, рџко, нџсити дијџте дџктору (Ск); џди тџм дџктору (Жљ); и вџдила је у Рџгатицу нџком Буџаџћу дџктору (Гз); – кад дџђџм онџј тџмо Шџпићки... [= докторици] (Сл); јџ гџр^а дџђџм пџручиџку (Кљ);

код + генитив

Ўди код брџџца, зџрџстџ си (Бј); џјте кот командџра на рџзговџр¹¹¹ (ДБ); па му жџна дџтишла кџд/д-доктора (БГ); онџдџр ти мџнџ џстџ одвџчџ код нџџог, Мџтић дџктор бџо (Ск); – знџш да трџбџш дџћи кџд нас дџма џ дџђџш (ДБ); чџкала сам трџ данџ док сам дџшла кџд џџке да се пџжалџм (Ск); свџ кад пџђџм кџд џџгџ ил га нџмџ ил је зџузџт (Јп).

3 Следи неколико завршних напомена и запажања која проистичу из резултата анализе конкурентског односа падежних формализатора значења опште адлативности посматраних на синтагматском плану.

Најпре, треба указати на чињеницу да беспредлошки датив, поред датива с предлогом *ПРЕМА*, у романијским говорима Старог Влаха функционише и као чест граматикализатор значења директивности (в. напомену 13), а не само као граматички маркер општеадлативног значења.^[12] С друге стране, генитив с предлогом *КОД* у семантичком пољу транслокативности,^[13] дакле уз глагол кретања, јасан је индикатор опште просторне адлативности.

^[11] У овом исказу сређемо и експонент имплициране интенционалне клаузе.

^[12] Уз глаголе кретања необележене у смислу приближавања (као и уз глаголе тако обележене) беспредлошки датив је формализатор динамичке директивности и махом је тада лексикализован називом географског локалитета према коме је усмерено кретање, уп. нпр. уп. од Тџгова тџмо џдџш Зџлукови ку (Јп); а они полџти тџм Сџкоџу (Пљ); – бџџ жџло се Дрџни (Бј); и кад се зџратило, ми смо онџдџра Дрџни бџџ жџли (Ск); – два чџ џџка пџшла гџре Јџлишџвцу у онџ шџму (Жљ). Беспредлошки датив лексикализован појмом као сталним тродимензионалним или дводимензионалним локализатором у закошеној равни (нпр. грађевински објекти и други конкретни ентитети карактеристични за сеоски амбијент испитиваног краја) у синтагмама с трансллокално немаркираним и аблативно обележеним глаголима кретања (као и с адлативним глаголима) носи општеадлативно значење, уп. нџзу ј кџљаче ако џџш штџли (Рд); сџд ова џмладина, па нџ идџ ни цр кви (Рд); нџмџ јте ви џ џи грџбљу (Мш); – бџџште ба јтама (ДБ); јџдне дџтишле тџмо нџџијџм врџтачама (Кл); џде онијџм врџтницама гџре и тџјџго м по зџмљџ мџти, пџџ на кџљена (ДБ); да џзи џџ нџко м Вујџво м кџта ру (Бк). У овим ситуацијама беспредлошом дативу у стандардном српском језику је конкурентан генитив с предлогом *ДО* који „упуђује да објекат локализације доспева у сферу локализатора, па је имплицирано обележје проксималности“ (размак 3. С.) (Антонић 2007: 36). Сфера локализатора посебно постаје значајан моменат у тумачењу општеадлативних падежних формализатора лексикализованих оваквим ентитетима.

^[13] Термин *трансллокативност* уводи Ивана Антонић (2003: 62), док реализацију овог типа динамичког аспекта Пипер одређује значењем *трансллативности* (уп. Пипер 2001: 58; 240), односно значењем *директивности* (уп. Пипер 2001: 68; Пипер 2005: 725). Термин *директивност* пак у овом раду употребљен је са значењем ‘усмереност објекта локализације ка локализатору–циљу без податка о томе да ли се локализатор–циљ досеже’, које репрезентује *директивни датив / датив правца* као типична формална јединица овог значењског типа (уп. Антонић 2004: 88; 2005: 190; 152).

Будући да је искључена колокабилност адлативног глагола и директивног падежног колоката (нпр. **долази према Београду*), односно директивног глагола и адлативног падежног колоката (нпр. **прилази у Београд*), јасна је улога управног глагола чија инхерентна семантика или чешће семантика префиксалног дела уноси у синтагму значење адлативности и тако предодређује семантички тип падежног колоката. Отуда тако висока фреквентност беспредлошког датива с адлативним значењем као члана синтагми с глаголом *доћи* / *долазити*. Међутим, контекстуална потреба за експлицирањем адлативне падежне форме у синтагмама с глаголима кретања неадлативне семантике може довести и до појаве генитива с предлогом *КОД*, као сигурног формализатора адлативности у синтагми с глаголом кретања.

Пример који најбоље осветљава овакав случај бележимо код истог информатора. Наиме, у идентичној говорној ситуацији уз глагол *доћи* јавља се беспредлошки датив, уп. *доћу Милки*, па *ћу Милку зајмити*, па *ћу с Милкџм* (ДБ), док се уз глагол *отићи* налази конструкција *КОД + генитив*, уп. *нџе ћу, вџла, џтићи код Милкџ*, па *ћу зајмити Милку* (ДБ). Свакако да је ово контекст у којем ће се и уз глагол *отићи* наћи облик датива као чешћи граматикализатор адлативног значења овог типа у говорима романијског платоа.

Регистроване су, међутим, ситуације у којима постоји могућност двојаке семантичке интерпретације беспредлошке форме датива у синтагми с глаголом кретања неадлативног, односно недирективног карактера. Овакав случај можемо илустровати примером: *тџ изнџт кућџ тџдџ најлазиш кад йдџш тџмо Чворџма* (Бђ), што може значити ‘кад идеш тамо *код Чвора*’, и бити, дакле, адлативно интерпретирано, али може значити и ‘кад идеш тамо *према Чворџма*’, и бити интерпретирано директивно.

У највише пак случајева није могуће са сигурношћу износити разлоге употребе и беспредлошког датива и генитива с предлогом *КОД* код истог говорника у истим ситуацијама. Шта доводи до двојаке формализације општеадлативне просторности код информатора чији исказ гласи: *син ми доћџ вџшџ пџта, џна вџзџрџ* (Ц), али и: *ја долазџла код њџ* (Ц), или пак код другог информатора у чијим исказима с недлативним глаголима у једном случају срећемо беспредлошки датив, уп. и *џдџ џна њџму* (Кљ), а другом приликом генитив с предлогом *КОД*, уп. *йшџ је тџмо код менџ* (Кљ)?

Одговор на ово питање могли бисмо тражити у перспективизацији говорниковог исказа. Наиме, говорникова потреба за експлицирањем одређеног *емоционалног односа* према датој ситуацији који има учесник у чијој се сфери завршава радња кретања доводи до формализације беспредлошког датива (уп. и напомену 8), док метонимијско упућивање на простор, који је у фокусу говорниковог интересовања, навођењем особе која је тим простором окружена језички бива исказано генитивом с предлогом *КОД* (уп. Палић 2010: 254–257)¹⁴¹.

¹⁴¹ Уп. „У конструкцији с дативом дативни се референт види погођеним глаголском радњом и семантички се интерпретира као особа мета, док се у конструкцији с генитивом генитивни референт не види погођеним изведеном радњом, те се семантички интерпретира само као оријентир за просторно ситуирање глаголске радње“

У сваком случају, како показује анализирани корпус, беспредлошки датив је далеко фреквентнији те стога има статус основног формализатора овог типа адлативности у романијским говорима Старог Влаха. С друге стране, иако ређи у употреби, конкурентни генитив с предлогом *КОД* релативно је равномерно заступљен на испитиваној територији у целини. Овакво стање не индицира евентуалну концентрисаност једне или друге форме на одређеном делу истраживане територије.

Истраживање односа између ових двеју конкурентних падежних форми и у суседним говорима херцеговачко-крајишког дијалекта од значаја је за утврђивање простирања изоглоса ових синтаксичких појава, као и за регистрацију снаге иновационих балканистичких процеса оличених у ширењу конструкције *КОД* + генитив на српском језичком подручју (уп. Собољев 1988).

Литература

- Антонић 2003: Ивана Антонић, Специјална идентификација оријентационог типа номиналном формом у генитиву, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* (Нови Сад) XLVI/1, 59–66.
- Антонић 2004: Ивана Антонић, Синтакса и семантика датива, *Јужнословенски филолог* (Београд) LX, 67–97.
- Антонић 2005: Ивана Антонић, *Синтакса и семантика падежа*, у: Предраг Пипер и др., *Прилози граматици српскога језика: синтакса савременога српског језика – Проста реченица*. Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска.
- Антонић 2007: Ивана Антонић, Синтакса и семантика предлога *ДО*, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* (Нови Сад) L (Посвећено професору др Мати Пижурици поводом 65-годишњице живота), 31–43.
- Баотић 1971: Јосип Баотић, Синтакса падежа у говору старосједилаца босанске Посавине, *Прилози проучавању језика* (Нови Сад) 7, 105–140.
- Бојовић 2008: Драга Бојовић, Из синтаксе говора Потарја, *Српски језик* (Београд) XIII/1–2, 323–341.
- Грковић 1968: Милица Грковић, Употреба падежа у чумићком говору, *Прилози проучавању језика* (Нови Сад) 4, 133–159.
- Ивић 1958: Милка Ивић, The relationship between bound and free form in the Serbo-Croate cases, *Cercetări de lingvistică* (Cluj: Institutul de lingvistică, Academia Republicii Populare Române) III, 217–226.
- Ивић – Бошњаковић – Драгин 1997: Павле Ивић – Жарко Бошњаковић – Гордана Драгин, Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта (друга књига: морфологија, синтакса, закључци, текстови), *Српски дијалектолошки зборник* (Београд) XLIII, 297–433.
- Милановић 1958–59: Бранислав Милановић, Употреба предлога *код* (с генитивом) уз глаголе кретања, *Наш језик* н. с. (Београд) IX/7–10, 227–242.

(лат.) (Палић 2010: 256). Промене у начину гледања на позицију учесника у ситуацији које доводе до већег присуства генитивне форме с предлогом *КОД* могле су бити подржане различитим општелингвистичким феноменима, али и процесима који карактеришу развој нашег падежног система. Међу најважнијим таквим појавама и процесима Палић наводи развој аналитизма, објективизацију исказа (углавном у специјалним стиловима), али и сужавање поља употребе датива, с једне стране, и ширење функционално-значењског поља генитива с предлозима *КОД* и *ДО*, с друге стране, и др. (Палић 2010: 257–258).

- Милорадовић 2003: Софија Милорадовић, *Употреба падежних облика у говору Параћинског Поморавља: Балканистички и етномиграциони аспект*, Београд: Етнографски институт САНУ.
- Мразовић – Вукадиновић 1990: Pavica Mrazović – Zora Vukadinović, *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance*, Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Dobra vest.
- Павловић 2000: Слободан Павловић, *Детерминативни падежи у говору северозападне Боке*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога н. с. 16.
- Павловић 2006: Слободан Павловић, *Детерминативни падежи у старосрпској пословно-правној писмености*, Нови Сад: Матица српска, Одељење за књижевност и језик.
- Палић 2010: Ismail Palić, *Dativ u bosanskom jeziku*, Sarajevo: Bookline (Naučna biblioteka „Slovo“).
- Петровић 1972: Драгољуб Петровић, О говору Змијања IV: Синтакса, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* (Нови Сад), XV (2), 151–211 (с картом).
- Пижурица 1967: Мато Пижурица, Употреба падежа у говору Роваца, *Прилози проучавању језика* (Нови Сад) 3, 141–176.
- Пипер 2001: Predrag Piper, *Jezik i prostor*, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Пипер 2005: Предраг Пипер, *Семантичке категорије у простој реченици: Синтаксичка семантика*, у: Предраг Пипер и др., *Прилози граматици српског језика: Синтакса савременог српског језика – Проста реченица*, Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска.
- Реметић 2009: Слободан Реметић, Босански српски говори у сјветлу дијалекатске интерференције, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* (Нови Сад) LII/1, 149–178.
- Собољев 1988: Андрей Соболев, О некоторых инновационных процессах в сфере выражения пространственных значений в территориальных диалектах сербохорватского языка, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* (Нови Сад) XXXI/1, 47–77.
- Стевановић 1988: Михаило Стевановић, Генитивне синтагме с предлогом КОД и неке њихове опозиције, у: *Студије и расправе о језику*, Никшић: НИО Универзитетска ријеч, 222–236.
- Танасић 2004: Срето Танасић, О конструкцији *к/ка + датив* у говору Срба добојског краја, *Српски језик* (Београд) IX, 351–355.
- Филиповић 1950: Миленко Филиповић, Гласинац, антропогеографско – етнолошка расправа, *Српски етнографски зборник* (Београд) LX, 177–463 (са картом).
- Цвијић 1922: Јован Цвијић, *Балканско полуострво и јужнословенске земље: Основе антропогеографије* (http://www.promacedonia.org/serb/cvijic/cvijic_balkansko_poluostvrvo_1.pdf) (11. 11. 2009).

Summary

Competition of the Dative Case without Preposition and the Genitive Case with the Preposition *kod* as Formalisers of Spatial Adlativeness in Romanija Vernacular of Stari Vlah**Zoran M. Simić**

In this paper, on the reach dialect data from the Romanija vernacular of Stari Vlah, the author presents the results of usage of the dative case without preposition and the genitive case with the preposition *kod* as competition forms which both refer to the possessor of the implicit spatial-adlative localiser-aim. The author analyses the great number of language units of this both case forms, theirs lexicalisers and the types of the main verbs and attempts to explain the basic relationship between them. The main result is: although the both case forms are used on the whole focused area, the dative case without preposition is more frequent and consequently it has the status of the basic syntactic unit of adlativeness in corpus data. In spite of the low frequent, the genitive case with preposition *kod* are present relatively equally on the whole territory.

Keywords: dialectology of the Serbian language, syntax and semantics of case, dative without preposition, genitive with preposition *kod*, competition of case forms, spatial, adlativeness, Herzegovina – Krajina dialect, Romanija vernacular of Stari Vlah